

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Татяна Иванова Коцева, Институт за изследване на населението и човека при БАН

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата
докторска програма „Социология“

Автор: Дарена Димитрова Христозова

Тема: Младежки жизнени преходи в условията на глобализация

Научен ръководител: доц.д-р Сийка Костадинова Ковачева, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-645 от 23.03.2023г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Младежки жизнени преходи в условията на глобализация“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма „Социология“. Автор на дисертационния труд е Дарена Димитрова Христозова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Приложна и институционална социология“ с научен ръководител доц.д-р Сийка Костадинова Ковачева от ПУ „Паисий Хилендарски“, Пловдив.

Представеният от Дарена Димитрова Христозова комплект материали на хартиен носител Е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат – на български и на английски
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации - 4 бр.;
- списък на забелязани цитирания в Справка за изпълнение на минималните национални изисквания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- доклад от научния ръководител за степента на завършеност на дисертационния труд

Всички необходими документи са представени в изряден вид.

Кратки биографични данни за докторанта: Дарена Христозова е завършила бакалавърска степен по специалност Социология /2016/ и магистърска степен „Управление на човешките ресурси“ /2018/ в ПУ „П. Хилендарски“. От 1.03.2019 е зачислена в редовна форма

на докторантура в катедра „Приложна и институционална социология“ на ФИ Факултет на Пловдивския университет. Прави много добро впечатление активното ѝ участие в семинари и обучителни курсове, както и преподавателската ѝ ангажираност със семинарни занятия за студенти. Посочва 5 участия с доклади/постери на международни форуми у нас и в чужбина, 6 публикации, /включително 4 по темата на дисертацията/, от които 2 самостоятелни и 3 колективни статии в монография. Значителната ѝ публикационна и форумна активност за периода на докторантурата, както и факта, че е успяла за 4 години да завърши работата по дисертационния труд свидетелстват за нейната работоспособност, организираност и висока самодисциплина.

2. Актуалност на тематиката

Темата засяга актуална проблематика за житейските преходи в младежка възраст с фокус върху прехода от образование към работа. В процеса на глобализация на българското общество – пазар на труда и образование – докторантката си поставя релевантни изследователски задачи – как протича прехода от завършена степен на образование към работа – като институционални възможности и бариери и като личностни избори при младите хора.

3. Познаване на проблема

Докторантката познава добре научното поле на дисертационната тема и систематизира значителен брой източници от международната и българската научна литература /116 на английски и 48 на български, общо 166 източника в Библиографията/. В първата теоретична глава са представени основните идеи в теоретични перспективи от различни дисциплинарни полета като социология /и психология/ на жизнения път с фокус върху младежката възраст /Майер, Левинсън, Ериксън, Елдър и др./, теориите за глобализация /Бауман, Бек, Кастелс и др./, промените в образованието и труда, както и е направен обзор на младежките изследвания в България от последните 30-40 години. Друга важна линия на анализ е темата за социалните неравенства и как те се смегчават или, обратно, разрастват в условията на променящи се условия на труд и образование. Представени са и по-слабо познати идеи за „ситуирана активност“ (bounded agency)(Evans), „структурирана индивидуализация (structured individualization) и „структури на възможностите“ (opportunity structures) (Roberts), както и идеите за дестандартизацията и индивидуализацията на житейските траектории и моделите на житейски преходи при младите хора.

4. Методика на изследването

Докторантката избира смесената методология на количествено и качествено изследване, с което цели всеобхватност на анализа чрез предимствата на анкетното проучване и пространните отговори чрез метода на дълбочинното интервю и подробното навлизане в житейските истории на 4 случая. Изследователският инструментариум на онлайн анкетата и интервютата изглежда добре промислен и приложен. На основата на силните страни на методите са изведени интересни находки от емпиричния материал. На тази основа са изведени 4 модели на житейските траектории от образование към работа в младежка възраст. Предимство на работата е представянето на ограниченията на емпирията и съответно ограниченията в изводите.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Както бе посочено в т.3, докторантката не само познава добре теоретичното поле на дисертационната тема, но и представя в ясен и последователен вид основните достижения на теоретичните перспективи. Това е съдържанието на първа глава. Напълно съм съгласна със самооценения от докторантката пети принос за „коректното теоретично систематизиране“, което прави изложението в първа глава лишено от еkleктичност и формална свързаност. Втора глава представя и аргументира избраната методология на емпиричното изследване – 121 онлайн анкети с млади хора, 13 дълбочинни интервюта и представяне на 4 случая. В трета глава са представени последователно основните находки от двата типа анализи върху количествени и качествени данни. Количествените анализи се основават на описателно представяне на отговорите и двумерни анализи, най-вече по пол. Изведените изводи почиват на анализа и имат приносен характер /приноси 2, 3 и 4/ по отношение на очертаните модели на преходи от образование към заетост, мястото на временната и на гъвкавата заетост, както и продължаващата образователна квалификация в житейските планове на младите хора. В известна степен е описана и семейната среда като благоприятстващ или ограничаващ житейските планове на младите хора. Заключениеето обобщава основните изводи и ги съпоставя спрямо издигнатите хипотези.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантката представя 4 публикации по темата на дисертацията – 2 – индивидуални в авторитетни български списания /статията в сп. *Социологически проблеми* е публикувана на английски/ и 2 – в съавторство с научния си ръководител в международни списания с импакт фактор – *Sociologija* и *Societies*. Трите публикации на английски са много добър старт за млад изследовател. В Справката за изпълнение на минималните национални изисквания са посочени 5 цитирания в международни издания и 1 в българско издание /тези цитирания включват и друга публикация на първия съ-автор и от тази гледна точка могат да се смятат за автоцитирания/

7. Автореферат

Авторефератът отразява структурата на изложението и представя най-важните тези и изводи на проведеното изследване.

8. Критични бележки и препоръки

В теоретичната глава в т.7.2 – за образованието в България – изложението е схематично и липсва анализ за качеството на образованието и за тенденциите на поляризация, които по-късно се коментират в емпиричното изследване. В т.9 – за младежките изследвания в България, липсва анализ на ценностите, които изповядват младите хора във времева динамика. В т. 6.2. моделите за младежки преходи на Walther and Pohl се нуждаят от повече обяснения, тъй като включват комбинация от критерии. В методическата глава не е ясно разграничението между дълбочинно интервю, изследване на случай, жизнена история и биографичен метод. Не е ясна технологията на тематичният анализ на интервютата – какви стъпки са следвани. В количественото изследване липсва възрастта като характеристика, особено за втората група – абсолвентите. Двумерните анализи са основно върху пола. Често се повтаря извода, че образованието не отговаря на изискванията на българските работодатели, но не се обговаря какви са тези изисквания. Има и неточни изрази като „безработен и не търси работа“ в табл. 4 /безработният е този, който търси работа/, „идентифицирани причинно-следствени връзки на

изследваните явления“ /в принос 1/ - дори и използването на висшата статистика не може да докаже причинно-следствена връзка в социалните науки и др.

Тези дефицити могат да се преодолеят в следващи етапи на изследователската работа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд показва, че докторантката Дарена Христовова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения за анализ на емпирични данни като демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Дарена Димитрова Христовова в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма по Социология.

2.05 2023 г.

Изготвила становището:

Проф. д-р Татяна Коцева